

BILAG

TIL

BERETNINGER

TIL

FOLKETINGET

AFGIVET AF

DE AF TINGET UNDER 8. JANUAR 1948 og 25. OKTOBER 1950 NEDSATTE
KOMMISSIONER I HENHOLD TIL GRUNDLOVENS § 45

III

SUPPLEMENT TIL DE VED DE UNDER HENHOLDSVIS
15. JUNI 1945 og 19. DECEMBER S. Å.
NEDSATTE PARLAMENTARISKE KOMMISSIONER TILVEJE-
BRAGTE OPLYSNINGER VEDRØRENDE FORHOLDENE VED
DANMARKS BESÆTTELSE DEN 9. APRIL 1940

AKTSTYKKER

J. H. SCHULTZ A/S
UNIVERSITETS-BOGTRYKKERI
KØBENHAVN
1951

GENERALMAJOR E. GØRTZ

Chef for Generalstaben.

København, den 9. Juli 1940.

Til Krigsministeriet.

Med Henhold til Krigsministeriets Skrivelse Fortroligt A. 3435/4338 af 1. Juni d. A. til Chefen for Generalkommandoen fremsender jeg hermed en Redegørelse for de Kendelser, som efter min Opfattelse er af Betydning ved Bedømmelsen af de mod mig af Chefen for 5. Regiment rejste Beskyldninger.

Den første Bebrejdelse er, at der ikke den 8. og 9. April 40 er givet Tropperne paa Sjælland nogen Oplysning om de foreliggende Efterretninger.

Ud fra den Betragtning, at Chefen for Generalstaben har Ansvaret for Vurderingen af det foreliggende Efterretningsmateriale (Feltreglement IV, Pkt. 30 og 33) og dermed ogsaa Ansvaret for, hvad der udsendes paa dette Omraade, har det af mig været paalagt Efterretningssektionen kun at give presserende Meldinger af særlig Betydning direkte videre til vedkommende Myndigheder, medens alle andre indgaaende Oplysninger skulde forelægges Chefen for Generalstaben til Afgørelse angaaende eventuel Videreudsendelse. Kun Jydske Division og dennes sydlige Garnisonskommandanter dannede under Hensyn til deres særlige Stilling en Undtagelse, saaledes at den til Sønderjylland udsendte Efterretningsofficer havde Frihed til at afgive alle gennem ham tilvejebragte Efterretninger direkte til disse Myndigheder efter eget Skøn uden forudgaaende Forelæggelse for Generalstabschefen.

Den Hovedlinie, der af mig har været fulgt med Hensyn til Videregivelse af indgaaede Meldinger o. l. til underordnede Myndigheder, har stede været, at kun Myndigheder, for hvem det foreliggende Materiale kunde faa direkte Betydning, d. v. s. aføede selvstændige Dispositioner, burde underrettes, herfra som nævnt, Jydske Division m. fl. undtaget. Der er saaledes absolut ikke, som af Chefen for 5. Regiment antaget, nogen som helst Forbindelse mellem den af mig trufne Disposition i Almindelighed eller den af mig for den 8. April fulgte Vej og den af Obersten omtalte Episode med General Essemanns uforsigtige Omtale af en tilgaaet Oplysning. Nævnte Episode har kun virket begrænsende paa den Frihed, der — som foran anført — var givet den til Sønderjylland udsendte Efterretningsofficer til direkte at tilsende Jydske Division alle gennem ham tilvejebragte Efterretninger.

Den 8. April Form. gaves der Jydske Division Beføjelse til at orientere sine sydlige Garnisonskommandanter m. fl. om de foreliggende Oplysninger, fordi Kendskabet til den mod Flensborg marcherende tyske Motorkolonne var af direkte Betydning for de nævnte Enheder, som efter det Jydske Division samtidig givne Direktiv: „ingen større Forskudninger uden Generalkommandoens Bemyndigelse“, kunde foretage Sikringsforanstaltninger o. l. i Lighed med, hvad der skete ved Alarmeringen den 7.—8. Januar 40. For Sjællandske Divisions vedkommende, hvor der ingen Mulighed var for Afdelingerne til at træffe Foranstaltninger ud over den almindelig paabudte Overgang til Alarmberedskab, begrænsedes Orienteringen til alene at omfatte Divisionen.

Den 8. April om Aftenen, da der befaledes Overgang til „forhøjet Beredskab“, fandtes stadig ingen Anledning til at lade Sjællandske Division gøre Afdelingerne bekendt med de foreliggende Efterretninger, som af Regeringen ikke vurderedes saa alvorligt, at Særforanstaltninger paa det militære Omraade blev iværksat — ja end ikke tilladt, saaledes at der heller ikke vilde være levnet Afdelingerne Mulighed for gennem særlige Foranstaltninger at drage Konsekvensen af de tilgaaede Oplysninger.

Den 9. April Morgen blev den umiddelbart før Kl. 4,00*) indgaaende Meddelelse om Ankomsten af tyske Styrker Syd for Grænseovergangene i den vestlige Del af Sønderjylland af Generalstabschefen telefonisk forelagt Chefen for Generalkommandoen, der efter samstemmende Vurdering besluttede ikke paa dette Grundlag, som syntes for spinkelt, at træffe særlige Foranstaltninger, idet de danske Styrker i Sønderjylland vidstes bekendt med Meldingen.

Chefen for 5. Regiments Anke over, at „end ikke selve Grænseoverskridelsen“ meddeltes de sjællandske Afdelinger, er et Spørgsmaal om *rettidig* Meddelelse og ikke et Spørgsmaal om Meddelelse overhovedet, idet denne Oplysning selvfølgelig ikke af nogen Myndighed er tænkt tilbageholdt for nogen Afdeling. Dette Spørgsmaal vil blive behandlet senere.

Det andet Hovedanklagepunkt er manglende Organisation af Observation og Efterretningstjeneste paa Sjælland-Falster.

Efterretningstjenesten paa Falster var organiseret saaledes: I Gedser to faste Efterretningsmænd, knyttet paa *forskellig* Maade til Besejlingen af Gedser Havn. Dertil yderligere to specielle Efterretningsforbindelser, med nogen Mulighed for at holde sig i Føling ogsaa med Foreteelser i Warnemünde. Disse Efterretningsforbindelser blev besøgt ved en Officer af Efterretningssektionen sidste Gang den 2.—3. April 40, da indgaaede Rygter om forestaaende Aggressionshensigter fra tysk Side overfor Skandinavien gjorde en skærpet Opmærksomhed overfor Warnemünde ønskelig.

Ud over de fire Forbindelser i Gedser havde to Efterretningsmænd i Nykjøbing Falster som Led i Generalstabens almindelige Net af indenlandske Efterretningsmænd.

Generalstabens Forbindelse med Statsbanerne er ikke udtrykkelig præciseret paa Efterretningstjenestens Omraade. Derimod findes i Sprængnings- og Ødelæggelsesinstruktioner visse Anvisninger, som vilde have gjort en Meldevirksomhed ogsaa under de den 9. April forefaldende Begivenheder naturlig. Herudover vilde undertegnede have ansat den Forbindelse, som ved Mobilisering bestaar mellem 1. Distrikt — og dermed Togkontoret i København — paa den ene Side og Generalstabens Armékommandostab paa den anden Side, som naturligt og fuldt tilstrækkeligt Grundlag for, at Trafikmyndighederne omgaaende havde underrettet Generalstabens, med hvem der iøvrigt er hyppigt og snævert Samarbejde paa mangfoldige Omraader i Fredstid, om saa ekstraordinære Foreteelser som tyske Troppebevægelser paa dansk Grund.

Overfor Behøjelsen: at der ikke skete nogen Improvisation af Efterretningstjenesten, da man vidste, at Fjenden stod umiddelbart Syd for Grænsen, skal anføres, at en Improvisation ikke den 8. April syntes nødvendig, da den normale Organisation — i Modsætning til, hvad Oberstens Opfattelse gaar ud paa — var rimeligt udbygget. Denne Organisation omfattede, foruden den foran skitserede Ordning for Falsters Vedkommende, en tilsvarende Udbygning med faste Efterretningsmænd for hele Sjællands — og det øvrige Lands — Vedkommende. Hertil kom en snæver og gennem hele Uroperioden ofte benyttet Kontakt med saavel Rigspoliti som Københavns Politi. Endelig turde man basere sig paa Marinens Kystudkigstjeneste, Tilstedeværelsen i Store Bælt af danske Minespæringer med et Antal af Flaadens Skibe samt Eksistensen af Københavns Søbefæstning. En yderligere Improvisation af Efterretningsvirksomhed paa dette Tidspunkt sknnedes saaledes ikke paakrævet. En Alarmering af de særlige Efterretningsfolk med særligt Henblik paa de gennem vore Farvande foregaaende Bevægelser forekom ej heller paa sin Plads under Forhold, hvor man fra Regeringens Side modsatte sig enhver Disposition over de tilstedeværende Tropper. Det skal tilføjes, at den indenlandske Efterretningstjeneste allerede de sidste Dage af August 1939 var sat i Beredskab, d. v. s. at Efterretningsmændenes Pligt til *særlig* Opmærksomhed var understreget, og at samtlige Efterretningsmænd havde antaget ekstra Hjælpere, saaledes at alle Punkter af Interesse kunde være under Iagttagelse.

Generalstabschefen var Natten den 8.—9. April i sit Hjem i Klampenborg og ikke paa sit Kontor.

Efter den 8. April om Eftermiddagen at have faaet Meddelelse om det foreløbig negative Resultat af General Priors Henvendelse Kl. c. 17 til Forsvarsministeren for at faa indkaldt fuld Sikringsstyrke, lod jeg de forskellige Beslutninger vedrørende Overgang til ændret Beredskab og Ordre til Jydske Division om Rekognoscering for nye Stillinger for Luftværnsbatterierne i Sønderjylland udsende. Omkring Kl. 21 begav jeg mig til Møde

*) ikke som det anføres af Chefen for 5. Regiment: „i Løbet af Natten“.

i Sundhedsstyrelsen for at træffe Aftaler om Gennemførelsen af en Nyordning af hele Lazaretordningen ved Mobilisering, en Nyordning, som længe havde været drøftet og påkrævet, og som det under Presset af den optrækkende Krise endelig syntes mulig at faa gennemført, saaledes at man kom ud af de foreliggende uholdbare Tilstande paa dette Omraade. Mødet varede til Kl. ca. 23,15, da jeg vendte tilbage til Generalstabens, hvor jeg af Efterretningssektionen orienteredes om de senest modtagne Meldinger, der intet ændrede af Helhedsbilledet. Kort efter meddelte General Prior mig, at Resultatet af Ministermødet om Aftenen var blevet, at der intet maatte foretages i Retning af Formering af Sikringsstyrke, Troppeskydninger el. lign. Kun 2 Luftværnskanoner kunde der være Tale om næste Dag at søge overført til Rømø. Paa dette Grundlag blev det meddelt Sjællandske Division og de højere Myndigheder under Generalkommandoen, at der kunde lukkes paa Kontorerne, dog med Telefonvagt, for Sjællandske Divisions Vedkommende som Officersvagt. Samtidig tog General Prior til sit Hjem, hvorefter jeg gav Ordre til, at Generalstabens Afdelinger ligeledes kunde lukke, men skulde genoptage Tjenesten næste Morgen Kl. 8,00. Paa Kontorerne forblev Chefen for Efterretningssektionen med en Befalingsmand af Officiantgruppen samt den vagthavende Officer, en Kaptajnlejtnant, foruden 3 menige: 2 Telefonvagter og 1 Vagtordonnans.

C. Kl. 0,30 ankom jeg til mit Hjem, hvor jeg kort efter af Chefen for Efterretningssektionen underrettedes om den sidst indkomne Situationsmelding, som intet nyt indeholdt, men bekræftede de allerede tidligere foreliggende Oplysninger om den tyske Divisions Overgang til Hvile Syd for Grænsens østlige Del med Sikringsled tæt Syd for Grænsen, medens der vesterude ingen Troppebevægelser var erkendt. De tidligere Forlydender om Ankomsten af 28 Troppetog til Flensborg den 9. April Morgen gentoges, stadig som Rygte.

C. Kl. 3,50 meldte Chefen for Efterretningssektionen om Ankomsten af tyske motoriserede Styrker Syd for de vestlige Grænseovergange, hvor der hørtes Motorlarm og Kommandoraab. Ved Krusaa meldtes samtidig alt roligt. Meldingen videregaves af Generalstabschefen telefonisk til Chefen for Generalkommandoen, der i Tilslutning til Generalstabschefens Vurdering ikke ansaa Meddelelsen for tilstrækkeligt Grundlag til at træffe Foranstaltninger, da de nærmeste danske Tropper allerede var underrettet om de nye Foreteelser, og da Ankomsten af tyske Tropper ved de vestlige Grænseovergange kun var en naturlig og ventet Foreteelse, uden at give noget afgørende Fingerpeg i Retning af umiddelbar forestaaende Aktion.

Efter denne Samtale med Chefen for Generalkommandoen besluttede jeg at staa op og tage ind paa mit Kontor for at være der for alle Tilfældes Skyld. Kl. c. 4,15 bestilte jeg ved Trainafdelingens Motorvognkompagni en Vogn til at afhente mig i mit Hjem Kl. 5,00, hvorefter jeg begyndte min Paaklædning.

Kl. c. 4,35 ringede Chefen for Efterretningssektionen paa ny og meldte, at tyske Tropper havde overskredet Grænsen ved Krusaa. Jeg meddelte Kaptajnen, at jeg personlig vilde underrette Krigsministeriet og General Prior, og at jeg regnede med at være inde paa Kontoret Kl. c. 5,15. I umiddelbar Tilslutning til denne Samtale ringede jeg til Krigsministeriet, hvor jeg fik Forbindelse med General Stemann, der modtog den indgaaede Melding om Grænseoverskridelsen ved Krusaa og derefter tilføjede, at tyske Tropper ogsaa var gaaet i Land ved Nyborg og Middelfart, at den tyske Minister var hos Udenrigsminister Munch, at General Prior allerede var underrettet og havde faaet Anmodning om øjeblikkelig at komme ind i Ministeriet, hvor man ventede ham hvert Øjeblik, samt at jeg ogsaa snarest skulde komme derind. Han tilføjede derpaa: „nu kom der Melding ogsaa om Landgang ved Korsør“. Jeg meddelte, at jeg regnede med at være inde Kl. c. 5,15. Klokkeren var paa dette Tidspunkt mellem 4,40 og 4,45. Da General Prior var underrettet af Krigsministeriet, gav jeg ham ikke nu Meddelelse om Grænseoverskridelsen og Landgangen i Korsør, men skyndte mig at fuldføre min Paaklædning for at være klar, saa snart Vognen ankom. Ej heller fandt jeg paa dette Tidspunkt Anledning til at underrette Efterretningssektionen eller Generalstabens vagthavende Officer, dels fordi de var orienterede, dels fordi jeg maatte regne med, at General Prior meget snart selv vilde være inde og da træffe sine Dispositioner, som jeg derfor ikke vilde foregribe og ikke kunde fremme, da der dog maatte gaa en vis Tid med selve Alarmeringen, som jeg vidste vilde blive sat i Værk, saa snart Forholdene tillod det.

Et Par Minutter før Kl. 5,00 var jeg færdig til at tage afsted. Vognen ankom imidlertid for sent, saaledes at jeg kom afsted med godt 20 Minutters Forsinkelse. Jeg kørte ad Kystvejen og Østerbrogade med stærkeste Fart til Byen og kørte ved Østerport Sta-

tion overraskende — og ubevæbnet — ind i den tyske Besættelse under saadanne Forhold, at det var udelukket at komme bort.

Oberstens sidste Anklagepunkter: „i Ottemands-Udvalget sablede den høje militære Sagskundskab de konservative Repræsentanternes Anskuelse ned“ og „Hærens Ledelse affandt sig jo altid med Afslagene og blev roligt og fredeligt siddende med Ansvaret, der dog altsaa maatte være til at bære“, gaar jeg ud fra, at Chefen for Generalkommandoen selv ønsker at tage Stilling til. Kun ønsker jeg at fremhæve, at Chefen for Generalkommandoen i Mødet i Ottemands-Udvalget fremsatte alle de samme Krav om Forøgelse af Beredskabsstyrken, om Opbygning af Hovedstadens Luftforsvar, om Bemyndigelse til Udførelse af Forstærkningsarbejder, Spærringer og Forberedelse af Sprængninger, om Materielanskaffelser og om Forbedring af Uddannelsesvilkaarene for Beredskabsstyrken ved Opførelse af Uddannelseslejre, som tidligere var fremsat overfor Ministeriet. Det eneste Punkt, hvor — saa vidt jeg erindrer — de konservative Repræsentanter rejste et Problem, som General Prior gik imod, var paa Omraadet forøget Bevogtnings- og Vagttjeneste i Lighed med den under Sikringsperioden 1914—18 gennemførte; Generalen afslog dette som uønskeligt af Hensyn til Uddannelse og Disciplin og som ugerligt under Hensyn til Styrken.

Til Beskyldningen om, at Hærens Ledelse affandt sig med Afslagene og blev siddende, skal jeg anføre, at Obersten meget vel er vidende om, at Generalløjtnant With gennem godt 8 Aar som Chef for Generalkommandoen *ikke* roligt affandt sig med Afslagene, men ofte gennem Dagspressen aabent advarede Befolkningen mod den Forsvarspolitik, der dreves, og Obersten ved ligesaa vel, at General Prior indenfor samme Tidsrum i c. 6½ Aar var Chef for Generalstaben under — og dermed første Medarbejder hos — General With i hele dette Arbejde. Fra sin Tiltræden 1. December 1939 som Chef for Generalkommandoen har General Prior derefter haft 4¼ Maaned til at prøve *sine* Kræfter paa at overbevise Forsvarsministeren om Nødvendigheden af de Foranstaltninger, han ansaa for nødvendige under de foreliggende Forhold. Den Beskyldning, Obersten bringer videre om, at Hærledelsen stedse affandt sig med Afslagene, er saaledes ikke alene letkøbt, men ubetinget fremsat mod bedre Vidende, rent bortset fra det principielle i Sagen: Spørgsmaalet om, hvorvidt det rolige Arbejde paa at vinde Overbevisning indenfor Regeringen eller den demonstrative Afgang vilde gavne Sagen og Landet bedst.

Til nogle meget personlige Bemærkninger om, „at man burde kunne føle med os og ikke være stolt af ganske formaalsløst Papirarbejde bag efter“, skal jeg kun bemærke, at jeg ingensinde hverken før eller efter den 9. April har været *stolt* af noget som helst Arbejde, jeg har udført, dette være gjort paa Kontor eller ved Tropperne. Jeg tror heller ikke, at Obersten selv vil fastholde en saadan Beskyldning, eller at han vil kunne finde nogen Officer i den danske Hær, som vil give ham Støtte i denne Henseende. Men har jeg Ret heri, da kan Oberstens Udtalelse ikke være forenelig med den Respekt, han skylder min Grad.